

Sygn. akt III CK 533/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 marca 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa E. K.

przeciwko A. O. i Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Inspektoratowi w K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu niejawnym w dniu 2 marca 2005 r.,

kasacji powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 14 kwietnia 2004 r., sygn. akt I

ACa (...),

oddala kasację i zasądza na rzecz adwokata B. C. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 30 września 2003 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo E. K. przeciwko A. O. i Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych – Inspektoratowi w K. o zapłatę kwoty 400 000,00 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 31 sierpnia 1999 r. tytułem odszkodowania za naruszenie dóbr osobistych.

Powódka wywodziła, że w wyniku sporządzenia notatki przez pozwaną A. O., zatrudnioną w pozwanym Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych jako lekarz orzecznik, w której to notatce zawarto nieprawdziwe stwierdzenie, iż powódka znajdowała się pod wpływem alkoholu, doszło do naruszenia godności osobistej i czci powódki, a w konsekwencji do uniemożliwienia jej uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego

Z dokonanych w sprawie ustaleń wynika, że notatka była wynikiem kontroli prawidłowości korzystania przez powódkę ze zwolnienia lekarskiego. W notatce tej zawarte zostało stwierdzenie, że „przeprowadzenie wywiadu i badania ubezpieczonej w domu było uniemożliwione, ponieważ ubezpieczona była pijana i agresywna”. W ocenie Sądu Okręgowego, zawarta w notatce informacja była prawdziwa, a zeznania powódki i zgłoszonego przez nią świadka nie zasługiwały na wiarę. W konsekwencji uznał Sąd, że nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powódki.

Apelację powódki oddalił Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2004 r. W jego ocenie, Sąd pierwszej instancji przekonująco wskazał w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przesłanki uznania wyjaśnień pozwanej A. O. za wiarygodne, a zarazem przesłanki odmowy wiarygodności wyjaśnieniom powódki i jej męża.

Ponadto Sąd Apelacyjny odrzucił wniosek powódki o ustanowienie adwokata z urzędu, gdyż jej uprzedni wniosek, jak również zażalenie na postanowienie o oddaleniu wniosku zostały oddalone.

Wyrok powyższy pozwana zaskarżyła kasacją, opartą na drugiej podstawie kasacyjnej określonej w art. 393¹ k.p.c., zarzucając nieważność postępowania poprzez uznanie, że w przedmiotowej sprawie nie było potrzeby wyznaczania dla powódki adwokata lub radcy prawnego z urzędu, co skutkowało pozbawieniem jej możliwości obrony swych praw.

W konkluzji wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że pozbawienie strony możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) zachodzi wówczas, gdy z powodu wadliwości procesowych sądu lub czynności strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów postępowania, strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, a skutki tych wadliwości nie zostały usunięte przed wydaniem orzeczenia (por. m.in. orzeczenie SN z dnia 6 marca 1998 r., III CKN 34/98, Prok. I Prawo z 1999 r., nr 5, poz. 41, z dnia 10 maja 2000 r., III CKN

416/98, OSNC 2000, nr 12, poz. 220, z dnia 6 maja 2003 r., I CZ 43/03, nie publ., z dnia 19 marca 2004 r., IV CK 216/03, nie publ.). Taka sytuacja nie miała w sprawie miejsca. Wbrew zarzutom podnoszonym w kasacji, również odmowa ustanowienia dla strony adwokata z urzędu nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swych praw. Należy podkreślić, że nieważność postępowania z tej przyczyny zachodzi wówczas, gdy strona wbrew swojej woli została faktycznie pozbawiona możliwości działania. Za oczywiste należy uznać, że samo złożenie przez stronę wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego nie obliguje sądu do jego uwzględnienia. Wniosek taki podlega uwzględnieniu wówczas, jeżeli w ocenie sądu udział profesjonalnego pełnomocnika procesowego jest potrzebny (art. 117 § 1 k.p.c.). Sytuacja taka może zachodzić wtedy, gdy nieporadność strony prowadzi do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest ona w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia. W okolicznościach sprawy o pozbawieniu skarżącej możliwości działania nie może być jednak mowy. Składane przez nią wnioski o ustanowienie adwokata z urzędu nie zostały uwzględnione, jednak nie oznacza to, że wskutek wadliwego działania Sądu została ona pozbawiona możliwości obrony swych praw. Przeciwnie, skarżąca przedstawiła podstawę faktyczną roszczenia, składała wnioski dowodowe adekwatne do zgłoszonego roszczenia, uwzględnione zresztą w toku postępowania, wносиła środki odwoławcze. Ocena, że sprawa nie należała do skomplikowanych pod względem prawnym i faktycznym, nie nasuwa zastrzeżeń. Należy zwrócić uwagę, że formułując wniosek przeciwny w kasacji skarżąca nie wskazała równocześnie, które czynności procesowe w toku postępowania przed Sądem drugiej instancji zostały dokonane przez nią wadliwie czy nieporadnie, bądź też, jakich istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności nie przedstawiła w dotychczasowym postępowaniu z powodu trudności w samodzielnym podejmowaniu czynności procesowych. Odmowa zatem ustanowienia adwokata przez Sąd Apelacyjny nie może być oceniona jako prowadząca do nieważności postępowania pozbawienie skarżącej możliwości obrony swych praw.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 393¹² k.p.c. w brzmieniu poprzednio obowiązującym.